

ČESKOSLOVENSKÁ DÁLKOVÁ ŠKOLA V EXILU.

Oběžník č.88/I /pro nekatolíky/.

K O S T N I Č T Í   M U Č E D N Í C I .

Naší mládeži napsal

Přemysl Pitter.

*

Sledujte oběžníky Čs. doplňovací dálkové školy v exilu a napište nám své mínění a rady. Korespondenci řiďte na vedení dálkové školy: Dr, Josef Kratochvil, Stuttgart, Postfach 1134.

Kostnickými mučedníky jmenují Mistra Jana Husa a Mistra Jeronyma Pražského. Oba skonali v plamenech v městě Kostnici nad Bodamským jezerem /německy: Konstanz am Bodensee/, kde vytéká řeka Rýn.

Hus je nazýván největším Čechem a český národ národem Husovým. Český národ není po všem světě znám, ale vyslovte jméno Husovo a každý vzdělaný člověk vám řekne: to byl velký reformátor, jenž vydal svědectví poznané pravdě životem i smrtí. Řeknete-li pak takovému člověku, že Hus vyšel z českého národa, tu získáte úcty svému národu i sobě. Jenže pozor: to vás zavazuje, abyste jménu Husovu i svého národa činili čest!

Pravil jsem, že Jan Hus byl vynikajícím reformátorem. Co to znamená? To vám nemohu vysvětlit jednou větou a proto si pozorně přečtete, co vám tu v krátkosti o Janu Husovi a jeho druhu Jeronymovi povím.

Jan se narodil roku 1371 v městečku Husinci v jižních Čechách. Jan z Husince tedy znělo jeho jméno, avšak on si je sám zkrátil na Hus. Janovi bylo sedm let, když zemřel slavný král český a císař římsko-německý Karel IV., který pro svou lásku k české zemi je Čechy nazýván Otcem vlasti. Zasloužil se o její zvelebení a zavedl do zemi, jím spravovaných, řád a mír. Hlavně mu šlo o zvýšení vzdělanosti a proto také v roce 1348 založil v Praze universitu, jednu z prvních a nejproslulejších. Na této universitě také Hus vystudoval a stal se Mistrem a profesorem.

Školy a veškeré vzdělání byly tehdy výhradně v rukou církve. Také světské úřady byly svěřovány kněžím, a rádci císařovými byli vysocí církevní hodnostáři. V říši Karla IV. byla jen jediná církev křesťanská, jejíž hlavou byl papež se sídlem v Římě. Moc světská, to jest císařova, byla úzce spjata s mocí církevní, papežovou. S bohatstvím země rostlo i bohatství církve.

Bohužel, mnozí kněží, vysocí i nižší, neužívali vždy své moci a bohatství k duchovnímu a mravnímu prospěchu. Nemravnost mezi kněžstvem, panstvem a tudíž také i lidem nabyla takových rozměrů, že zbožný král se jí zhrozil. Proto podporoval snahy oněch věrných a poctivých kněží, kteří horlili proti hříchům tajným i veřejným a usilovali o nápravu v církvi i lidu. Tyto nápravné snahy se nazývají latinským slovem reformní, a hnutí za přeměnu církve a úsilí o její návrat ke vzoru prvokřesťanskému se nazývá reformací. Chápete již tedy, co znamená, pravíme-li o Husovi, že byl velký reformátor.

Reformní úsilí si získávalo četné přítele a stoupence již před Husem zejména v širokých vrstvách prostého lidu, který trpěl bezprávím světského a církevního panstva. Reformátoři jako Jan Milíč z Kroměříže a jeho žáci Tomáš ze Štítného a Mistr Matěj z Janova velmi zapůsobili na duši národa a připravili v něm půdu pro mohutné hnutí, kterému se postavil Hus v čelo.

To bylo již za vlády syna Karlova, Václava IV., který však nedovedl kráčet ve stopách svého velikého otce. Brzy pozbyl koruny římskoněmeckého císaře, avšak podržel si korunu českou. Císařem se stal

jeho mladší bratr Zikmund, ale ani on neměl zbožnosti otcovy.

Také císař Zikmund se opíral o církev, ale ta byla rozpolcena. V Římě vládl papež jeden, a v jihofrancouzském Avignonu /čti Avinonu/ papež druhý. Docházelo k urputným bojům o moc. Hus a jeho přátelé velmi trpěli tímto stavem a nepřestávali kárat ve svých přednáškách na universitě, ve svých kázáních v kostelích i ve svých spisích nepravosti, zejména ty, jichž se dopouštěli kněží, kteří měli v první řadě dávat příklad křesťanského života. Kázáními Husovými stala se slavnou Kaple betlémská na Starém městě pražském, kterou zbudovali stoupenci Milíčovi a jež určena byla výhradně kázání slova Božího v českém jazyce.

Nepřátelé Husovi by se byli rádi Husa zbavili. Tu se stalo, že Mistr Jeronym, jenž studoval na universitě v anglickém Oxfordu, přivezl odtamtud do Prahy spisy vynikajícího anglického reformátora Jana Wiclifa /čti Viklifa/. Hus se zahloubal do jejich čtení a našel v nich mnohé pravdy, které sám sdílel a hlásal, i myšlenky nové, které jej podnítily k ještě pronikavějšímu nápravnému úsilí. Avšak i Wiclif měl v církvi nepřátele, kteří prohlašovali jeho názory za bludné, kacířské. Jestliže tedy Hus zastával některé názory Wiclifovy a doporučoval jeho spisy k studiu, byl to důvod pro jeho odpůrce, aby i Husa obvinili z kacířství.

Král Václav IV. z počátku Husa podporoval. Neměl sice velkého pochopení pro jeho mravně a nábožensky obrodné snahy, ale přicházelo mu vhod Husovo volání po ná-

pravě církve. Hus doporučoval, aby se kněžstvo dobrovolně zavázalo k chudobě, aby se církev vrátila k původní prostotě a se zřekla světské moci. Král si vyložil Husovy snahy po svém, protože nerad viděl, že účast církve ve světském panování omezovala jeho vlastní moc. Posílil Husovo postavení také tím, že odnal nadvládu cizincům na pražské universitě. Mělo to za následek, že cizinci opustili Prahu a založili novou universitu v Lipsku.

Hus neměl přímý vliv na tento obrat a také nelze Husa označovat za nepřítel cizinců a zvláště Němců. Hus si vážil každého spravedlivého člověka, ať náležel k tomu či onomu národu a mluvil tím či oním jazykem. Prohlásil: "Milejší mi Němec dobrý než bratr zlý" /to jest než nepoctivý Čech/. Ustanovení krále Václava, tak zvaný dekret kutnohorský, nebylo namířeno proti Němcům v zemích českých, kteří patřili rovným právem k obyvatelům domácím jako obyvatelé českého jazyka, a proto i jim rozhodnutí Václavovo mělo posloužit. Na universitě se stejně učilo jen v latinské řeči.

Mezitím boj v církvi se přioströval. Nepřátelé Husovi vymohli u papeže klatbu nad Husem. Hus odešel z Prahy a přebýval u svých přátel nejprve na hrádku Kozí u Tábora a později na hradě Krakovci u Rakovníka. Lid přicházel za Husem zdaleka široka, aby vyslechl jeho horoucí slova o čisté pravdě Boží a pravém životě křesťanském. Tam též napsal řadu spisů latinských i českých, v nichž zavedl zjedno- dušený způsob českého psaní.

Spory v církvi nabývaly vrcholu. Na stolec papežský osobovali si právo již papežové tři a panstvo církevní a světské

se přidávalo brzy na tu, brzy na onu stranu, podle toho, odkud kynul větší prospěch. Tu došlo k dohodě mezi císařem Zikmundem, papežem římským Janem XXIII. a sborem kardinálů, že bude svolán koncil do Kostnice. Na tomto církevním sněmu měl být potvrzen papež, učiněn pořádek v církvi a také projednána žaloba proti Husovi. Císař Zikmund slíbil Husovi vydat "glejt", to jest záruku osobní bezpečnosti. Hus se přes varování přátel rozhodl, že se do Kostnice vydá, aby tam před celým světem obhájil pravdu, kterou poznal v Písmě svatém.

Vydal se na cestu 11. října 1414, provázen několika věrnými přáteli. Průvod i s čeledí jel na dvou vozech. I cestou užíval Hus každé příležitosti, aby hlásal a hájil poznanou pravdu. Zvláště srdečného přijetí se mu dostalo v Norimberku, kde pobyl dva dny. Měšťané, konšelé i učení mistři se shromáždili a s velkým zájmem a spokojeností vyslechli výklady Husovy.

Do Kostnice dorazil Hus 3. listopadu a se ubytoval v domě vdovy Fídy. /Ulice se nyní jmenuje Hussenstrasse a na onom domě je pamětní deska./ 28. listopadu vynutili si kardinálové na papeži zatýkácí rozkaz a vyslali k Husovi dva biskupy, kteří pod záminkou, že bude moci s kardinály svobodně mluvit, vylákali Husa z domu. Venku čekala stráž, která Husa dovedla k výslechu před kardinály; ti však již Husa nepropustili. Dne 6. prosince vsazen byl do věže dominikánského kláštera. /Klášter byl později zrušen a nyní je přestavěn na hotel, zvaný "Inselhotel"./ Dnes obmyká věž hotelová terasa.

Tehdy základy věže stály přímo u jezera, takže dno věže bylo bahnité a smrduté. Hus se tu těžce rozstнал. Světlo ze zamřížovaného okénka v hořejší části věže sotva stačilo osvětlit její spodek. Hus si vyžádal pero, černidlo a papír a třesa se často zimmicí, psal dojemné listy přátelům, kteří jej provázeli, i svým druhům a posluchačům ve vlasti. Na prosby přátel byl Hus 8. ledna 1415 převeden do žaláře snesitelnějšího.

Avšak i postavení papeže Jana XXIII. bylo otřeseno a on v přestrojení prchl z Kostnice; byl však později dopaden a uvězněn. Hus byl poté převezzen do vězení v nedalekém zámku gottliebenském. /Gottlieben leží již na švýcarském území, v Kostnici však lze snadno dostat propustku. /Ve věži je místnost, zasvěcená památce Husově. Hus byl vězněn v nejhořejší části věže. Zámek je teď v soukromém držení a majitel nerad povoluje návštěvy. Věž je spustlá a památka ve stavu žalostném.

Husův druh a horlivý spolubojovník Mistr Jeronym, když se dověděl, co s Husem se děje, vybral se za ním z Prahy do Kostnice, v naději, že svou výmluvností obhájí Husa a jeho věc. Dorazil do Kostnice 4. dubna 1415. Přátelé Husovi vylíčili mu nemožnost jakéhokoli zákroku a přiměli ho k útěku. Avšak Jeronym byl již blízko českých hranic dopaden, v řetězech přivezen zpět a uvržen do těžkého žaláře, z něhož už nevyšel až do své mučednické smrti.

Touha Husova, aby mohl na sněmu hájit poznanou pravdu, se nesplnila. Kdykoli byl Hus předveden k výslechu, byl ukřičen a umlčen. Nemají pravdu ti, kdo tvrdí, že Husa na hranici přivedla zpučnost. Byl to

Hus, který sněm zapřisahal: "Ukažte mi, v čem jsem se mýlil, a já milerád se poučím a vše křivé a bludné před celým světem odvolám!" Tak nemluví člověk, kterému jde o to, aby prosadil věc svou, nýbrž člověk, jenž pokorně hledá pravdu; ne nějakou pravdu lidskou, ale pravdu Boží. A vytýká-li se Husovi vzpoura vůči církevní autoritě - řekněte: kde byla autorita církve, jejíž představitelé jeden druhého dávali do klatby a jeden proti druhému vedli válku? Nebylo namístě odvolání se Husovo k jediné a pravé hlavě Církve, kterou je Kristus? Je skutečně politováníhodné, že ani ušlechtilí jedinci, kteří se sněmu účastnili, neměli pochopení pro Husovu palčivou úzkost, aby pro osobní záchranu nezradil pravdu Boží a neposkrvnil svědomí.

Týž den, kdy do vězení v zámku gottliebenském byl dopraven papež Jan XXIII., převezen byl Hus odtamtud do kobky kláštera Minoritů, kde koncil konal sněmy. Jednání se blížilo k tragickému zakončení. Nejzvrutnější nepřátele měl Hus ve vlastních krajanech. "Nikdo mi neškodí více, než Pálec", píše Hus o svém bývalém příteli a spolubojovníku. "On, Pálec, je mých nepřátel vůdce a slidič. Všemohoucí Bůh mu odpust!" Byl to právě Mistr Štěpán Pálec, který byl k Husovi poslán do vězení, aby jej v poslední chvíli přemluvil. Hus o tom napsal v listě přátelům: "Pálec přišel a velmi plakal spolu se mnou, když jsem ho žádal, aby mi odpustil, jestliže jsem řekl nějaké hanlivé slovo, a zvláště, že jsem ho ve svém spise nazval vymyšlečem." Pálec se pokoušel pohnout Husa, aby odvolal, uchránil se hanby a zachoval si život.

Hus napsal: "Je větší hanba býti odsouzen a spálen, než odpřisáhnout? Kterak tedy já se bojím hanby? Ale pověz mi svou radu, co ty bys dělal, kdybys bezpečně věděl, že jsi nedržel bludy tobě přičítané? Chtěl bys odpřisáhnout? On odpověděl: 'Toť těžké', a dal se do pláče."

Ještě 5.července psal Hus svůj poslední list ze žaláře a v sobotu 6.července 1415 ráno byl uveden do kostnické katedrály, aby vyslechl rozsudek. Na poslední výzvu, aby se zřekl svých bludů, odpověděl, že tak nemůže učinit, aby neurazil svědomí a pravdu. Nato strhali s něho kněžské roucho, vsadili mu papírovou korunu s namalovanými čerty na hlavu a odevzdali světské moci k potrestání.

Před chrámem hořely jeho spisy. Veliký zástup lidu provázel Husa za hradby k mrchovišti, kde připoután byl řetězem ke kůlu a obložen slamou a poleny. Zatím, co kati hranici zaněcovali, Mistr Jan hlasem vysokým modlitby zpíval, dokud dým a plameny jej neumlčely. Popel pak kati naložili na káru a vysypali do Rýna. Místo, kde Hus byl upálen, je dnes upraveno a označeno velikým kamenem.

Mistr Jeronym předváděn byl dále k výslechům, při nichž činěny mu byly sliby pro případ, že se zřekne Wiclifa, Husa a jejich domnělých bludů. Hus neměl pochybnosti o Jeronymově pevnosti. Dne 27.června 1415 psal o něm: "Jeronym svatě umře bez viny." A těsně před svou popravou Hus napsal: "O Mistru Jeronymovi, mém milém tovaryši, nic neslyším, než že jest v těžkém vězení, smrti čekaje jako i já, a to pro svou víru, kterou ustavičně Čechům

ukazoval. A Čechové, naši nejukrutnější nepřátelé, dali nás jiným nepřátelům v moc a do vězení. Prosím, abyste za ně Pána Boha prosili..."

Jeronym, mučen kládou a trápen hladem, těžce onemocněl. V horečce, oklamán falešným předstíráním, odvolal. Avšak když se poněkud zotavil a prohlédl šalbu, s větší ještě horlivostí za pravdu se postavil. Jeronym stanul na hranici 30. května 1416 a počínal si tak statečně, že se před ním v obdivu sklonili i jeho protivníci.

Kostniční hrdinové a mučedníci. Co říkají nám dnes svým životem a smrtí? Co říkají tobě? Nedovedu to vyjádřit lépe, než slovy samého Mistra Jana:

"Hledej pravdu, slyš pravdu,
uč se pravdě, miluj pravdu,
prav pravdu, drž pravdu,
braň pravdu až do smrti!"

*